

له بلاو کړاوه کانی مایپه ری به هه شت

بازرگانی یه به قازانجه کان

"بازرگانی دواړوژ به کرده وه چاکه کان"

(الْمَتَّاجِرُ الرَّابِحَةُ [فِي الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ])

نووسینی زانای پایه دار

عبد الرزاق بن محمد المجلل البزاز

وهرگیرانی

محمد عبد الرحمن لطيف

وتارخوینی مزگه وتی (شیخ إبراهيم) / که لار

سالی ۱۴۳۸

جایی دووهم

مایپه ری به هه شت

ba8.org

مایپه ریکی نیسلا می زانستی په روه رده یی یه و له پیناو بلاو کړدنه وهی نه و نیسلا مه یه که سه نه فی صالح - پیغه مبه ری خوا (صلى الله عليه وسلم) و هاو د لانی (رضي الله عنهم) له سه ری بوون - وه سهر به هیج گروپ و لایه نیکی حیزبی نه.

مائپه‌ری به‌ه‌شت

ئەو کتیب و بابەت و لیکۆئینه‌وه شه‌ریانه‌ ب‌لا‌و ده‌کاته‌وه که ده‌بنه‌ ه‌ۆی:

١. شار‌ه‌زا‌کردنی موس‌و‌ل‌مان و په‌روه‌رده‌کردنیان له‌سه‌ر ری‌گا راسته‌که‌ی ئی‌سلام، ئەمه‌ش ده‌سته‌به‌ر ده‌بی به‌ گه‌رانه‌وه‌ ب‌ۆ په‌یره‌وه‌ ره‌سه‌نه‌که‌ی ئی‌سلام، که بریتی یه‌ له‌ قورئان و سوننه‌ت، به‌ تێگه‌شتنی پ‌یشین و پ‌یشه‌وایانی ئومه‌ت.

٢. پاک‌کردنه‌وه‌ی بی‌روبا‌وه‌ر و ره‌وشتی موس‌و‌ل‌مان، له‌ دیارده‌کانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پ‌ال‌او‌تن و ته‌صفیه‌کردنی ئاینی ئی‌سلام له‌ ب‌یدعه و ب‌ۆچونه‌ داه‌ینه‌راوه‌کان.

٤. ورب‌ا‌کردنه‌وه‌ی موس‌و‌ل‌مان له‌ شو‌ینه‌واری خراپی رب‌ی‌وايه‌ته‌ لا‌واز و هه‌لبه‌ستراوه‌کان.

٥. پته‌و‌کردنی برایه‌تی یه‌کی راسته‌قینه‌ له‌سه‌ر بناغه‌ فراوانه‌ جی‌گیره‌که‌ی ئی‌سلام و نه‌ه‌یشتن و که‌م‌کردنه‌وه‌ی ده‌مارگیری مه‌زه‌به‌ی و حیزبی.

ئامانجه‌مان:

ئاشنا‌کردنی کۆمه‌ل‌گایه‌ له‌ ئی‌سلامی ره‌سه‌ن و دروست‌کردنی تا‌ک و کۆیه‌تی ب‌ۆ تێگه‌شتن له‌ سه‌رچاوه‌کانی که بریتین له‌ قورئانی پ‌ی‌رۆز و سوننه‌تی سه‌حیح و ئاشکرا‌کردنی ئەو شتانه‌ی که نامۆن به‌ ئی‌سلام و خراونه‌ته‌ ن‌یویه‌وه‌ به‌ چه‌ندین ده‌سته‌واژه‌ی ده‌نگ و په‌نگ و نوسراوی له‌ بواره‌کانی بی‌روبا‌وه‌ر و ره‌وشت و ئاکار و په‌روه‌رده‌ و زانست و پ‌زیشکی و گه‌شه‌ی کۆمه‌ل‌ایه‌تی.

خودایه‌ داوات ل‌ی ده‌که‌ین دامه‌زراومان بکه‌یت ، و ته‌و‌فیقه‌مان بده‌یت ب‌ۆ هه‌ر کار و گ‌و‌فتاریکی جوان و چاک به‌و شیویه‌یی که خ‌ۆت ل‌ی پ‌ازیت.

ستافی مائپه‌ری به‌ه‌شت

* پیشه کی دانه ر :

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، صَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ ، أَمَّا بَعْدُ :

به راستی بازرگانی کردن و دستخستنی سود و قازانجه کان و کیپرکی کردن له پیناو دستکته و تنی داهاته کان جی ی ته ماحی هه موو مروقیک و ناره زوومه ندی هه موو به نده یه که ، وه هه موو که سیکیش له م دونیا یه دا فروشیار و کریار و بازرگانه ، وه هه موو که سیکیش له خه لک به یانیان له مال ده چیتته دهره وه خوی ده فروشییت جا یان خوی نازاد ده کات یان خوی ده فیه وتینیت ، به لام بازرگانی به قازانج و دستکته وتی پوون که سووده که ی له دنیا و دواپوژی عه بدا ده مینیتته وه زوربه ی خه لک بی ناگان له کیپرکی کردن تییدا و بی ناگان له هه ولدان بو وه دستخستنی ..

وه له م کتیبه دا (بازرگانی یه به قازا نجه کان / المَتَاجِرُ الرَّابِحَةُ) قسه مان له سه رئه م جوړه بازرگانی یه یه ، بازرگانی دواپوژه به کرده وه چاکه کان ، نویژ جی ی بازرگانی تییدا کردنه ، وه پوژوو جی ی بازرگانی تییدا کردنه ، وه سه ده قه و مال به خشین جی ی بازرگانی تییدا کردنه ، وه هه موو کرده وه یه کی

چاک که عهبد خۆیی پی نزیك ده کاته وه له خوا بریتییه له ئەم بازرگانییه به قازانجانه ، وه ههروه کو چۆن له تیجارهت و بازرگانیدا قازانج کردن و زهرهه کردن ههیه به هه مان شیوه له م تیجارهت و بازرگانی یشدا قازانج کردن و زهرهه کردنیش ههیه ، جا هه رکه سیك باوه پی هیئا و کرده وهی چاکی کرد ئه وه ئه جرو پاداشتی گه وهی بۆ ههیه .. وه هه رکه سیکیش پشت بکات له ئیمان و کرده وهی چاک ئه وه زهرهه و زیانی پوونی کردووه .

پیگه و پله ی به رزی کرده وهی چاک

له نیو قورئانی پیروژدا زیاتر له هه شتا ئایهت هه یه که باسی کرده وهی چاکی تیدا کراوه ، له هه فتاوسی ئایهتیاندا هاوشانکراوه له گه ل ئیماندا ، وه ئه م ژماره زۆره له باسکردنی کرده وهی چاک هاوشان له گه ل ئیماندا و له ده ره ئه نجامی ئه وه شدا باسکردنی ئه جر و پاداشت له بردنه وهی لیخۆشبوونی خوی گه وره و ده ستخستنی په زامه ندی خوا و به خته وه ری دنیا و دواپۆژ و خۆشگوزرانی ژیان و ده ستخستنی لیبووردن و به زه یی خوا و جگه له وانه ش له جۆره کانی ئه و به روبووم و شوینه وارانیه ی که دهستی ئیماندارانی چاکه کار ده که ویت به لگه ن - به لگه یه کی پوون - له سه ر پیگه و پله به رزی کرده وهی چاک ، وه ئه مه ش ده بیته هوی زیادبوونی رووتیکردنی به نده ی ئیماندار به ره و کرده وهی چاک ، چونکه موسلمان هه رچه ند زیاتر رابوه ستیت له سه ر ئه م سوود و به روبووم و شوینه وارانیه ئه و سوربوونی زیاد ده بیت و هه ز و ئاره زووی گه وره ده بیت ، وه ئه گه ر بیئاگاش بیت له وانه ئه و ئه ویش لاواز ده بیت و سه رقال ده بیت به شته بی که لک و بی نرخیه کان ، وه ئه گه ر به رده وامیش ببیت له سه ر ئه وه تاوه کو ژیا نی کۆتایی پی دیت ئه و په شیمان ده بیته وه له کاتیکدا که په شیمانی سوودی نی یه .

وه له م ئایه تانه شدا که تییاندا باسی ئیمان هاوشانکراوه له گه ل باسی کرده وهی چاکدا به لگه ی تیدایه له سه ر وابه سه تهبوونی نیوانیان ، وه به راستی

کرده‌وهی چاک به‌مه‌رجگیراوه بۆ ئیمان ، وه به‌هه‌مان شیوه ئیمانیش به‌مه‌رجگیراوه بۆ قه‌بول کردنی کرده‌وهی چاک ، وه‌کو فه‌رمایشتی خوای گه‌وره :

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيهِ﴾ ﴿الْأَنْبِيَاءُ﴾ .

واته : ههركهسيك كردهوهي چاك بكات و ئيماندار بييت ئەوا ههول و پهنجى ئەوكهسه بهزايه ناجييت و ناشاردريتته وه .

هه‌روه‌ها وه‌کو فه‌رمایشتی خوی پاک و پایه‌دار : ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ﴿٩٧﴾ ﴿الْجَنَّةِ﴾ .

واته : ههركه سيك كرده وهى چاك ئه نجامبدهات چ نيز بيت ياخود مى و ئيماندار بيت ئه وا به دلنيايى ژيانىكى خوش و به له زهتى بو دهره خسينين له دونيادا ، وه به دلنيايى له دواپوژيشدا پاداشتيان دده دينه وه به باشت له وهى كه كرده ويانه .

ه‌روه‌ها وه‌کوفه‌رمایشتی خوای‌گه‌وره : ﴿ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ ﴾
 وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَّشْكُورًا ﴿١٩﴾ ﴿الْإِسْرَاءُ﴾ .

واته : وه هه ركه سيك قيامهت و دواپوژى بوويهت و هه ولى خوڤى بو بدات و ئيماندار بييت ئا ئه وانه هه ولى و تيكوشانيان و هرگيراوه و پاداشتي له سه ر وهرده گرنه وه .

وه به هه مان شيوه كرده وهى چاكيش به مه رجگيراوه بو قه بول كردنى ئيمان ، وه كو فه رمايشتى خواى گه و ره : ﴿ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَةُ الْعُلَىٰ ﴾ (٧٥) ﴿ طَبَقًا ﴾ .

واته : وه هه ركه سيك بگه رپيته وه بو لاي خوا به ئيماندارى و كرده وهى چاكى كردييت ئا ئه وانه پله به رزه كانيان بو هه يه له به هه شتدا .

وه چه ندين ئايه تي زورى تريش هه ن وه كو : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ واته : به رپاستى ئه وانه ي كه و ئيمانيان هيناوه و كرده وهى چاكيان كردووه ... ﴿ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ واته : ئيلا ئه وانه نه بييت كه و ئيمانيان هيناوه و كرده وهى چاكيان كردووه ... ﴿ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ واته : وه ئه وانه ي كه و ئيمانيان هيناوه و كرده وهى چاكيان كردووه ...

جا نه گهر مروّف کرده وهی چاکی هه بیّت و به لام بیروباوه پی حهق و ئیمانی
راست له ناو دلّیدا نه بیّت نهوا کرده وهه کانئ سوودی پی ناگه یه نیّت ، خوای گه وره
فه رموویه تی : ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيْمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ
[النّازدّه] .

واته : وه هه رکه سیّک بی باوه پبیّت به ئیمان نهوا نهو که سه کرده وهه کانئ
هه لوه شاهو ته وه و پووکا وه ته وه و له دوا پوژیشدا له خه سارۆمه ندانه .

وه نه گهر مروّف ئیمانی هه بیّت و به لام هیچ کرده وهی چاک نه کات و هیچ
کرده وهه یه کی نه بیّت نهوا به هه مان شیوه نه میش له نه هلی ئیسلام نی یه ، چونکه
نه هلی ئیسلام و ئیمان نه واننه که وا ئیمانیا ن هینا وه و کرده وهی چاکیان
کردو وه ، ئیمان و کرده وه : دوو شتی وابه سته ن به یه که وه ، دانپیدا نا نیّک که دلّ
ده گریّته خو ی و چه ندین کرده وه به ره هه دین نیّت که له سه ر نه ندانه کانئ له ش
ده رده که ون ، هه روه کو چۆن پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : «أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ
مُضْغَةً إِذَا صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ ؛ أَلَا وَهِيَ
الْقَلْبُ»^(۱).

(۱) أخرجه البخاري : (۵۲)، ومسلم : (۱۵۹۹) من حديث النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ .

واته : بزانه که به پاستی له ناو له شدا پارچه گوشتیک هیه به ئەندازهی ئەوهی که بجاوریت ، ئەگەر ئەو پارچه گوشته چاک بیت ئەوا هه موو له ش چاک ده بیت ، وه ئەگەر خراپیش بیت ئەوا هه موو له ش خراپ ده بیت ، بزانه که ئەویش دلّه .

به روبوومی کرده وهی چاک و شوینه واره کانی

وه کرده وهی چاک به روبووم و شوینه واره کانی له سه ر عه بد له دنیا و دواپوژیدا زۆر زۆرن ، وه با مرقوف بزانیّت که به پاستی ئەم دنیا یه به وهشی که تییدایه له خووشی و ئەوهشی که تییدایه له سووده هه مه جوړه کان و ئەوهشی که تییدایه له نه وه و وه چه و ئەوهشی که تییدایه له تیجارهت و بازرگانی هه چه له مانه له گه ل مرقفدا ناچنه ناوگۆرپه وه له کاتییدا که ئەم ژیا نه به جی دیلیّت و ده خریته ناو قه بره وه ، به لکو هه چه شتیک له گه ل مرقفدا ناچیتته ناوگۆرپه که یه وه جگه له کرده وه کانی نه بیت - چاک بن یان خراپ - ، وه له هه ردوو سه حیجی (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتوو ه :

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ : «يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ: يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ»^(۲).

(۲) أخرجه البخاري : (۶۵۱۴)، ومسلم : (۶۹۶۰) .

واته : سئ شت دواى مردوو ده که ون ، دونيان ده گه پینه وه و یه کیکیانی
له گه لدا ده مینیتته وه : که سوکاره که ی و ماله که ی و کرده وه کانی شوینی ده که ون ،
که سوکاره که ی و ماله که ی ده گه پینه وه و کرده وه کانی ده مینیتته وه .

وه مه عنای «يُنْقَى عَمَلُهُ / کرده وه کانی ده مینیتته وه » واته : کرده وه کانی
له گه لیدا ده چیتته ناوگوره که یه وه .

به لام مندالی مروّف له گه لیدا ناچیتته ناوگوره که یه وه ئه گه ر چى باوکیشی
خوشبویهت و له ناخیشیدا گه وره ترین خوشه ویستی هه بیّت بوّی ، وه مالّ و
سامانی هه رچه نده زور و هه مه جوریش بیّت له گه ل مروّفدا ناچیتته ناوگوره که یه وه
، هه ر له بهر ئه مه له فه رموده یه کی ترده هاتوو که (البیهقی) له (شعب الإيمان) دا
ده یگیریتته وه :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ : «مَثَلُ ابْنِ آدَمَ وَمَالِهِ وَعَمَلِهِ مَثَلُ رَجُلٍ لَهُ
ثَلَاثَةُ أَخِلَاءَ، قَالَ لَهُ أَحَدُهُمْ: أَنَا مَعَكَ مَا دُمْتَ حَيًّا، فَإِذَا مِتَّ فَلَسْتُ مِنِّي وَ أَنَا مِنْكَ،
فَذَلِكَ مَالُهُ، وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا مَعَكَ، فَإِذَا بَلَغْتَ إِلَى قَبْرِكَ فَلَسْتُ مِنِّي وَلَسْتُ لَكَ، فَذَلِكَ
وَلَدُهُ،

وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا مَعَكَ حَيًّا وَمَيِّتًا فَذَلِكَ عَمَلُهُ»^(۱).

(۱) أخرجه البيهقي في «شعب الإيمان» : (۹۹۹۳)، وصحّحه الألباني في «الصّحيحة» : (۲۴۸۱) .

واته : نمونه‌ی ئاده‌میزاد و ماله‌که‌ی و کرده‌وه‌کانی وه‌کو نمونه‌ی پیاویک وایه که سئ دۆست و براده‌ری هه‌بیّت ، یه‌کیکیان پئی ده‌لیت : من له‌گه‌ل تۆدام هه‌تاوه‌کو زیندوو بیت وه که مردیت ئه‌وا نه‌ تۆ له‌ منیت و نه‌ منیش له‌ تۆم ئه‌ویش ماله‌که‌یه‌تی ، وه‌ ئه‌وی تریان ده‌لیت : من له‌گه‌ل تۆدام وه که گه‌یشتیته قه‌بره‌که‌ت ئه‌وا نه‌ تۆ له‌ منیت و نه‌ منیش له‌ تۆم ئه‌ویش مندا له‌که‌یه‌تی ، وه‌ ئه‌وی تریشیان ده‌لیت : من له‌گه‌ل تۆدام به‌ زیندوو‌یه‌تی و مردوو‌یه‌تیت ئه‌ویش کرده‌وه‌کانیه‌تی .

وه له‌ به‌ر ئه‌مه (ابن القیم) : له (روضه‌ المَحِیّین) دا له یه‌کیک له‌ دانا‌کانه‌ وه‌ ئه‌وه ده‌گوزینه‌ته‌ وه که‌وا پرسیا‌ری لی‌کراوه : ئایا کام له‌ هاو‌رپیان چاک‌تر و به‌ سۆز‌تره‌ بۆ مرۆف ؟ وتی : کرده‌وه‌ی چاک .

به‌لئ کرده‌وه‌ی چاک هاو‌رپی‌ه‌کی به‌سۆزه‌ بۆ خاوه‌نه‌که‌ی ، وه‌ بر‌وانه‌ و سه‌یری ئه‌م به‌سۆزییه‌ بکه‌ له‌ نا‌هه‌موارترین و نا‌په‌حه‌ت‌ترین و سه‌خت‌ترین دۆخ و حا‌له‌ته‌کاندا کاتی‌ک که مرۆف ده‌نیز‌ری‌ت و ده‌خ‌ری‌ته‌ ناو‌گۆره‌که‌یه‌وه ، له‌ موس‌نه‌دی (ئیمام ئه‌حمه‌د) له (البراء بن عازب) وه‌ (رضی‌الله‌عن‌ه) له‌ میانه‌ی فه‌رمووده‌یه‌کی در‌یژدا تییدا ها‌توو ه‌ پی‌عه‌مبه‌ری خوا (رضی‌الله‌عن‌ه) فه‌رموو‌یه‌تی : «وَيَأْتِيهِ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ

الْيَابِ طَيْبُ الرِّيحِ، فَيَقُولُ: أَبَشِرْ بِالَّذِي يَسُرُّكَ هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ، فَيَقُولُ لَهُ: مَنْ أَنْتَ فَوْجُوهُكَ الْوَجْهَ يَجِيءُ بِالْخَيْرِ؟ فَيَقُولُ: أَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحُ»^(۱).

واته : کاتیک که مروّف دهنیژریّت و دهخریّتته ناوگوره که یه وه پیاویکی پروومهت جوانی پۆشاک جوانی بۆن خوښ دیت بۆ لای و پیی دهلیت : مژدهت لیبت به وهی که پیتهخوښه ، ئەمه ئەو پۆژیه که به لیت پیی ده درا ، ئەویش پیی دهلیت : تو کییت پروومهتت پروومهتیکه خیر و خوشی دینیّت ؟ ئەویش دهلیت : من کرده وه چاکه کانتم .

وه له سه حی (بوخاری) دا هاتوو له پیغه مبه ره وه (ﷺ) فهرموویه تی : «إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ، فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ: قَدِّمُونِي، قَدِّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ: يَا وَيْلَهَا، أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا؟»^(۱).

واته : که جه نازه دانرا و پیاوان له سهر شانیا هه لیانگرت ئەگەر چاک بیت ئەوا دهلیت : پیشم بخه پیشم بخه ، وه ئەگەر چاکیش نه بیت ئەوا دهلیت : ئەی هاوار تیاچوو ئەوه بۆ کوئی ده بهن ؟

ئەمه و جگه له ئەمهیش به لگه له سهر پله و پیگه گه وره یی کرده وهی چاک .. وه ئەوانه ی که خوی پاک و پایه دار موه فقیان ده کات بۆ ئەنجامدانی کرده وه چاکه کان ئا ئەوانه خاوهنی بازرگانی به قازانج و دهستکه وتی پروون ، وه

(۱) أخرجه أحمد : (۱۸۵۳۴)، وصحّحه الألباني في «أحكام الجنائز» ص : (۱۵۹) .

(۱) أخرجه البخاري : (۲۱۵۱) .

جگه له ئه وان له كه سانی كافر و كه سانی كه مته رخه م ئه وا له داهاتوودا په شیمان ده بنه وه په شیمانییه کی گه وره و ئه و کاته په شیمانیشیان سوودی بۆیان نابیت ، له بهر ئه مه كه سی ژیر و عاقل و بهرچاوپروون له نیو بهنده کانی خوی گه وره دا ئه و كه سه یه كه لیپرسینه وه له گه ل ناخی خویدا ده کات و ملکه چی ده کات بۆ چاکه کاری و کرده وه ده کات بۆ دوا ی مردن ، وه كه سی بی عه قل و نه فام و ته مبه لیش ئه و كه سه یه كه نه فس و ناخی شوین هه وائاره زووه کانی ده خات و ئاوات له سه رخا ده خوازی٢* به بی ئه وه ی کرده وه بکات ، وه سه باره ت به ئه م واتایه (عه لی) کورپی (ئه بو طالب) (ﷺ) فه رموویه تی : «ارْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُدْبِرَةً، وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ مُقْبِلَةً، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بَنُونَ، فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ، وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا؛ فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَلَا حِسَابَ، وَعَدَا حِسَابٍ وَلَا عَمَلٌ»^(۱).

واته : دنیا پشستی هه لکرد و پویشتی و قیامه تیش هات و به ره وپوودی٢ ، وه هه ریه کیکیان کورانی خوی هه یه ، جا ئیوه له کورانی دواپوژ بن و له کورانی دنیا مه بن ، چونکه ئه مپو شوینی کرده وه یه و لیپرسینه وه نی یه ، وه سه به ییش شوینی لیپرسینه وه یه و کرده وه نی یه .

وه خوی گه وره ییش فه رموویه تی : ﴿لِئَلَّ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَمَلُونَ﴾^(۶۱) واته : با بۆ نمونه ی پوژیکی وه ک ئه م پوژه کرده وه کاران کرده وه بکه ن .

به راستی ئا ئه مه تیجاره ت و بازرگانی براوه و به قازانجه نه وه ک

* وه کو ئه وه ی که بلیت : (خوا به په حمه) .. (خوا غه فور و ره حیمه) .. (خوا گه وره یه) .. (دواپی ته وه ده که م) .. (با گه وره بیم ده ست ده که م به عیاده ت) ... هاوشیوه ی ئه م قسانه .

(۱) أخرجه البخاري تعليقا في كتاب الرِّقَاق، باب الأمل وطوله، قبل حديث : (٦٤١٧) .

کرده وه کردن بۆ دونیای پۆیشستوو ، چونکه به پاستی ئه مه یان مامه له یه کی دۆپاوه و نازونیمه ته کانێ برپاوه یه و خیر و خوشیه کانێ کۆتایی پئی هاتو و پۆیشستوو و خاوه نه کهشی به و نزیکانه کۆچ ده کات ، وه با عه بد وریا بیّت له وهی که له کهسانی خاوهن ئه م مامه له دۆپاوه بیّت .

وه زانایان نمونه یه کیان بۆ ئه مه هیناوه ته وه ههروه کو ئیمامی (الشّنیطی) : باسی کردوو هه رموو یانه :

«به پاستی هه موو مرقۆیکی به ته مه ن و به سالادچوو خوای گه وره سه رمایه یه کی پیداو ، وه ئه و سه رمایه یه بریتی یه له ئه و گه وه رانه ی که وا هه یچ شتیّک نایانکیشیّت و هه یچ شتیّک جیّیان ناگریّته وه که بریتی یه له سه رمایه ی هه موو مرقۆیّک ، وه مه به ستیشمان به ئه م گه وه رانه بریتی یه له : ساته وه خته کان و پۆژه کانێ ته مه نی ، چونکه سه رمایه ی مرقۆ بریتی یه له : ساته وه خته کان و پۆژه کانێ ته مه نی ، وه ئا ئه مه به نرخترین و گه وره ترین شته که بدریّت به مرقۆ ئه ویش سه رمایه که یه تی ، وه ههروه کو چۆن خوای گه وره ته مه نی مرقۆی کردوو ته سه رمایه ی به هه مان شیوه کردووشیّت به برا و هاوشانی پیغه مبه ر له سه پاندنی به لگه به سه ریدا له وه دا که هه رموو یه تی : ﴿أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرْ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ﴾ [قَطْل] واته : باشه مه گه ر له دونیادا ته منمان پئی نه دان ئه وهنده ی که بیری تیّدا بکریّته وه بۆ که سانیّک که بیربکه نه وه و پیغه مبه ریشتان بۆ هات ؟

سا ئه گه ر مرقۆی به ته مه ن و به سالادچوو - چ ته مه نیکی دریژ بکات یان که متر - ههروه کو چۆن خوای گه وره هه رموو یه تی : ﴿وَمَا يَعْمُرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ

مَنْ عَمِرَ إِلَّا فِي كَنْبٍ ﴿١١﴾ واته : هیچ که سیکی به ته مه ن نی یه ته مه ن بکات و له ته مه نی که م بکات ئیلا له کتیییدا نو سراوه ته وه ، جا ئه گه ر ئه م مروقه به ته مه نه زور ژیر و لیزان و فره زان بیت ئه وا ده زانیت چۆن سه رمایه کانی بچولینیت و چۆن سوودیان لی ببینیت ، ئه و سه رمایه یه ی له وه دا جولاند - مه به ستم ساته وه خته کان و پۆژه کانی ته مه نیه تی - که خوا پازی بکات و چاودریری ساته کان و پۆژان و شه وان و ده قیقه و چرکه کانی ده کات بو ئه وه ی هیچیان لی به فیرو و به زایه نه دات له جگه له تا عه ت و گوپرایه لی خوا دا نه بیت ، سه یری ئه و کاتانه ده کات که فه رمانی خوی تیدا پووبه پوو ده کریته وه وه کو کاته کانی نویژ و کاته کانی حه ج و جگه له وانه ش له و کاره خوازاوانه ی که وا کاتیان هه یه و له گه ل به دیه اتنی ئه و کاتانه دا فه رمانیان پی ده کریت و ئه نجا به و کارانه هه لده سیّت به باشتین شیوه ، پاشان له و کاتانه شدا که وا ئه رکی تاییه تی تیدا له په روه ردگاری جیهانیانه وه پووبه پوو ناکریته وه و فه رمانی دیاریکراوی تیدا نی یه ئه و خوی ده گریته وه له شه ر و خراپه و له خوی گه وره ده ترسیّت و هه نده ی له توانایدا هه بیت کاری خیر و چاکه ئه نجامده دات ، جا ئه گه ر ئه م که سه ئه م سه رمایه یه ی جولاند به م شیوازه جولاندنه وه گه وره یه و ئه م تیجاره ت و بازرگانی یه براوه و به قازانجه بکات له گه ل په روه ردگاری جیهانیاندا ئه و مولکیکی کوتایی پی نه ها توو به قازانج ده باته وه .. خو ریه چا وگه شه کان و چه ندین باخ و منداله خزمه تکاره کانی ناو به هه شت و دراوسی یه تی په روه ردگاری تووپه نه بوو و سه یرکردن و تیروانین بو روومه تی خوی به خشنده به قازانج ده باته وه .

وه خوی گه وره جولاندنی ئه م سه رمایه یه ی له گه ل خویدا به و شیوازه ی که باسما ن کرد ناو بردووه به (بیع / فروشتن) وه ناوی بردووه به (شراء / کرین) وه

ناوی بردووه به (تجّارة / بازرگانی) وه ناوی بردووه به (قَرْض / قهرزپیدان) چونکه خاوه نه که ی سه رمایه که یی - که بریتی یه له پوژده کانی ته مه نی - جولاندووه جولاندنه وه یه کی باش و گونجاو ، له بهر نه مه خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذُكُمُ عَلَىٰ تَحَرُّقٍ تُسْجِكُمْ مِّنْ عَذَابِ ٱللّٰهِ ۖ تَوَمَّنْ ۖ ٱللّٰهُ وَرَسُولُهُ ۖ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ ٱللّٰهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ۖ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾﴾ [الصفّۃ] واته : ئه ی ئه وه که سانه ی که باوه پرتان هیناوه ئایا پینماییتان نه که م بو

تیجارهت و بازرگانیه که پزگارتان بکات له سزایه کی به ئیش و ئازار ﴿١٠﴾ باوه پده هینن به خوا و پیغه مبه ره که ی و له پیناوی خوادا جیهاد و تیکوشان ده که ن به ماله کانتان و خوودی خویشان ، ئا ئه وه باشتره بو تان نه گهر ئیوه ده زانن ، راشکاوانه ئه وه به تیجارهت و بازرگانی له گه ل خوادا ناوده بات ، وه خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿يَرْجُونَ تَجَارَةً لَّن تَبُورَ ﴿٢٩﴾﴾ [فطّٰه] واته : ئومیدی بازرگانی و تیجارهتیک ده که ن که زهره ر ناکات و به زایه ناچیت ، وه خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿إِنَّ ٱللّٰهَ أَشْرَىٰ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ ٱلْجَنَّةَ يَفْعَلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللّٰهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ ۖ وَعَدَ ٱللّٰهُ لَهُمْ حَقًّا فِي ٱلتَّوْرَةِ وَٱلْإِنْجِيلِ وَٱلْفُرْءَانِ ۖ وَمَن أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ ۖ مِنَ ٱللّٰهِ فَٱسْتَبْشِرُوا۟ بَبَيْعِكُمْ ٱلَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِۦ ۖ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿٣١﴾﴾ [البقره] واته : به راستی خوا له ئیماندارانی کپیوه خویان و ماله کانیشیان به وه ی که له به رامبه ر ئه وه دا به هشتیان بو هیه ، ئه وان له پیناوی خوادا ده جه ننگن و کوشتار ده که ن هه ر بویه له بیباوه پان ده کوژن و ئه وانیش ده کوژرین ، ئه وه به ئینی خوایه و حقه و

له تهورات و ئینجیل و قورئانیشتا تۆمار کراوه ، وه کئی ههیه وهعد و به لئینی خۆی به جییینی وهکو خوا ، بۆیه ئیوه دلخۆش بن و مژده خواز بن بهو مامه له یه ی کردووتانه له گه لّ خوادا به وهی که خۆتان و ماله کانیشتان به خوا فرۆشتوو ، وه ئه وهیش بردنه وه و سه رکه وتنی گه وره یه ، وه خوای گه وره فرموویه تی :

﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾ ﴿٢٤٥﴾ ﴿الْبَقَرَةِ﴾

واته : کئی ههیه قهرزی چاک بدات به خوا بۆ ئه وهی خوا چند باره ی زۆری بۆ به رامبه ر بکاته وه .

جا ئه گه ر خاوه نی ئه م سه رمایه داماوه پیاویکی گه مژه و بئعه قل بیت و حه قیقه تی شته کان نه زانیّت ، وه ناخیشی رووناك نه بووبیته وه به پووناکی وه حی ئه و نرخ و به های ئه م سه رمایه یه نازانیّت ، هه روه ها نرخى ئه م گه وه رانه ش که خوا پییداوه نازانیّت و به زایه یه ی دهدات و له وتی وتیدا دهیدۆپینیّت و هیچی لیّ به دهست ناخات تاوه کو ئه جهل و کاتی دیاریکراوی ته مه نی کۆتایی دیّت و پاشان راده کیشریّت بۆ قه بر له کاتییدا که هه ردوو ناو دهستی به تالّ و هیچیان تییدا نییه ، وه دواپۆژ - ئه ی برایان - مالیکه شیاو نییه بۆ که سانی مایه پووچ و دهست به تالّ ، هه روه ها شیاویش نییه بۆ که سانی هه ژار و نه دار* چونکه لایکرنه وه و شت به ئه مانه ت پیّدان و خیر و سه دهقه و دۆستایه تی و براده ریّتی تییدا نییه ، هیچی تییدا نییه بۆ مرۆف ئیلا ئه وه نه بیّت که پیشیخستوه له کرده وهکانی ، بۆیه نابیّت مرۆف پروو له قیامهت بکات به موفلیسی و مایه پووچی و دهست به تالّی ، هه ر بۆیه واجب و پیویسته له سه ر موسلمانان هه ر

* واته بۆ که سانی نه داری کرده وهی چاک .. ئه وانه ی که هیچ کرده وهی چاکیان نییه .

هه موویان ریژبگرن له ئەم سەرمایه یه .

ئەگەر تەمەنت سەرمایه ت بێت ئەوا پارێزگاری بکه ..

له خەرج کردنی له شتانیکدا که واجب و پیویست نین»^(۱).

هەر بۆیه ئەو کەسە ی که دڵسۆزی و ئامۆزگاری بۆ خۆی دەوێت با
ساتەوه ختەکانی تەمەنی بە دەست بخت به ئەنجامدانی ئەو کردەوه چاکانه ی که
پێیخۆشه سبهینی پێی بگاتهوه به خوا ی گه وره ، خوا ده فەرموێت : ﴿يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ﴾ (١٨) [الحجرات] .

واته : ئەو ئەو کەسانە ی که باوه پرتان هیناوه له خوا بترسن و با کەسیک
سهیر بکات چی پیشخستوووه بۆ سبهینی ، وه له خوا بترسن ، به راستی خوا زانا
و زۆر شارەزایه به و کرده وانه ی که ئێوه ده یکه ن .

^(۱) «العذب النمير» : (۳/۴۱) .

ههقیقهتی کردهوهی چاک و به چی به دیدیت

وه لهه جیگایه دا - جیگای قسه کردن سه بارهت به کردهوهی چاک - پرسیاریک دیته پیشه وه که پیویسته روونبکریته وه ئه ویش ئه وهیه : ئایا کردهوهی چاک بریتی یه له چی ؟ وه کردهوه به چی ده بیته کردهوهیه کی چاک ؟

کردهوهی چاک : بریتی یه له وه کردهوهیه کی که خوی گه وره خویشی دهویت و ههروه ها پیغه مبه ره که ی (ﷺ) خویشی دهویت له وهی که خوی پاک و پایه دار فرمانی پی کردهوه چی فرمانی هه رزبوون و پیویستبوون بیت یان فرمانی سوننه تبوون و خواستراو بوون بیت .

وه ئه مهیش گۆره پانیکی فراوان و ده رگایه کی پان و به رینه ، وه کردهوه چاکه وتهیی و کردهیه رهواله تی و نادیاره کان زۆرن ، وه گۆره پانیش تییدا گۆره پانی کیپرکی و پیشبرکی یه ، وه لهه گۆره پانه شدا که سانی پیشبرکیکار و کیپرکیکار پیشبرکی و کیپرکی ده کهن له وانه کی که ئومیدیان به رهحه ته خوی پاک و پایه دار ههیه و ههروه ها ئومیدیان به بردنه وهی پاداشتی گه وره و ده رئه نجامی جوان ههیه .

وه کردهوهیش نابیته کردهوهیه کی چاک ئیلا به :

- ئیخلاص و نییهت و نیازپاکی بو خوی په رستراوی گه وره له پایه داریییدا .

- ههروه ها به شوینکه وتنیش بو پیغه مبه ره (ﷺ) نه بیت .

ئیخلاص و نییهت و نیازپاکی ئه و بنچینه و بنه مایهیه که کردهوهی چاکی له سه ر بنیات ده نریت ، چونکه به راستی کردهوه کان ئه گه ره مه جهۆر و زۆر و

ژماره داریش بن به لّام له سهر ئیخلاص و نییهت پاکی بۆ خوا بنیات نه نرابیّت ئه واکهسی ئه نجامه دریان سوودیان لی نابیّنیت ، وه به هه مان شیوه ئه گهر نییهت و نیاز پاک بووبیّت به لّام له کرده وه کانیدا شوینکه وتنی تیدا نه بووبیّت بۆ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئه واکه ههر سوودیان لی نابیّنیت ، بۆیه سوود له کرده وه کان نابیّنیت ئیلا به وه نه بیّت که به پاکی بۆ خوی گهره و به شوینکه وتنیش تیدا بۆ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئه نجامدیرین ، خوی گهره فهرموویه تی : ﴿لَبَلُّوْكُمْ اَنْتُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ۝۲﴾ [المائد] واته : بۆ ئه وهی تاقیتان بکاته وه ئایا کامتان کرده وهی چاکتره .

وه کرده وهیش ئه م سیفه تهی تیدا نابیّت ئیلا مه گهر له سهر (الإخلاص والمتابعة / نیاز پاک و شوینکه وتن) بنیات نرابیّت .

پیشه واکه (الْفُضَيْلُ بْنُ عِيَّاضٍ) سه بارهت به واتای ئایه تی ﴿لَبَلُّوْكُمْ اَنْتُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا﴾ فهرموویه تی : «أَخْلَصْهُ وَأَصْوَبْهُ»، قیل: یا أبا عَلِيٍّ! وما أَخْلَصْهُ وَأَصْوَبْهُ؟ قال: «إِنَّ الْعَمَلَ إِذَا كَانَ خَالِصًا وَلَمْ يَكُنْ صَوَابًا لَمْ يُقْبَلْ، وَإِذَا كَانَ صَوَابًا وَلَمْ يَكُنْ خَالِصًا لَمْ يُقْبَلْ حَتَّى يَكُونَ خَالِصًا صَوَابًا، وَالْخَالِصُ مَا كَانَ لِلَّهِ، وَالصَّوَابُ مَا كَانَ عَلَى السُّنَّةِ»^(۱).

واته : کرده وهی چاکتر ئه وهیه که : "پاکتر و راست تر بیّت" وترا : ئه ی باوکی عه لی : ئایا "پاکتر و راست تر" کامه یه ؟

فهرمووی : کرده وه ئه گهر پاک و خالص بوو به لّام راست نه بوو ئه واکه بول

(۱) أخرجه ابنُ أبي الدنيا في «الإخلاص واليَّة» (٥٠ . ٥١)، وأبو نعيم في «الحلية» (٩/٨) .

ناکریت ، وه ئه گهر پاست بوو به لام پاک و خالص نه بوو ئه واهه بول نا کریت تاوه کو پاک و پاست نه بیت ، پاک و خالص ئه وه یه که : ته نها بو خوا بیت ، وه راستیش ئه وه یه که : له سه ر سوننه ت بیت .

وه ئه و کرده وه چا کانه ی که خوی گه وره خو شی ده وین و فه رمانی پی کردوون زورن ، به لام له پله ی یه که م و له پیشه نگی له پیشترینه کان له م بابه ته دا فه رزه کانی ئیسلام و ئه رکه کانی ئاین دیت ، وه ئه مه ییش لایه نی که که پیویسته له بابه تی کرده وه ی چا کدا تیبینی بو بکریت و بایه خی پی بدریت ، له فرموده قودسیه که دا هاتوه که خوی پاک و پایه دار ده فره مویت : «مَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُهُ عَلَيْهِ»^(۱) ، واته : عه بده که م به هیچ شتیک لیم نزیك نابیته وه خوشه ویست تر بیت له لام وه کو ئه وه ی که فره زم کردوه له سه ری .

هر بویه فره رزه کانی ئیسلام و ئه رکه کانی ئاین له پیشه نگی کرده وه چا که کانداین ، وه ئه گهر و ترا : کام له کرده وه کان له هه موویان باشتره و خوشه ویست تره ؟ ده وتری : فره رزه کان .

وه سوننه ت پیش ناخریت به سه ر فره رزا ، هه ندیک له خه لک هه یه بایه خیکی باش ده دات به هه ندیک له کاره سوننه ته کان له چا که کاری و خزمایه تی و صه ده قه کردن و باش مامه له کردن و جگه له مانه ش له کرده وه کان به لام ده یبینیت چه ندین له فره رزه گه وره کانی له ده ستداوه و فره وتاندوه ! به لکو ده یبینیت گه وره ترین فره رز له پاش ته وحید و یه کخواپه رستی له ده ستداوه و فره وتاندوه که

(۱) أخرجه البخاري : (۶۵۰۲) من حديث أبي هريرة ت .

ئەویش نوێژە ، وە نوێژ پشت و پایەى دین و ئاینه هەروەکو چۆن ئەو هەمیشە لە پیڤەمبەرى خواوە (ﷺ) ، بە لکو پیڤەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموویەتی : «مَنْ حَافِظَ عَلَيْهَا كَانَتْ لَهُ نُورًا وَبُرْهَانًا وَنَجَاةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا لَمْ يَكُنْ لَهُ نُورٌ وَلَا بُرْهَانٌ وَلَا نَجَاةٌ، وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ قَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَأُيُيِّ بْنِ خَلْفٍ»^(۱).

واتە : هەركەسێك پارێزگاری بكات لەسەر نوێژەكان ئەوا دەبنە پووناکی و بەلگە و پزگاربوون بۆی لە پۆژی قیامەتدا ، وە هەركەسێكیش پارێزگاریان لەسەر نەكات ئەوا نە پووناکی و نە بەلگە و نە پزگاربوونی بۆ هەیه ، وە لە پۆژی قیامەتدا لەگەڵ (قَارُونَ) و (فِرْعَوْنَ) و (هَامَانَ) و (أُيُيِّ بْنِ خَلْفٍ)دا دەبێت .

كەواتە لە بابەتی كردهوی چاكدایە فەرزەكان پێش دەخرێن ، وە هەركەسێكیش فەرزێك سەرقالی كرد لە ئەنجامدانی سوننەتێك ئەوا عوزر و بیانوی هەیه ، بەلام هەركەسێك سوننەتێك سەرقالی بكات لە ئەنجامدانی فەرزێك ئەوا ئەو كەسە هەڵخەڵەتاو ، چۆن مەوێ خۆی سەرقال دەكات بە سوننەتەكانەو لە بری فەرزەكان ! وە ئەگەر كەسێك هەموو شەوی نەخەوێت لەبەر قورئان خوێندنەو ئەنجا لە دەرئەنجامی ئەوەدا نوێژی بەیانی لێ لە دەست بجێت و بفرۆشێت ئەوا ئەو كەسە گوناھبارە لەو شەونەخونیەیدا چونكە بوو تەهوی لە دەست چوونی فەرزێك ، ئەمە چ جایی بۆ كەسێك كە شەو نەخەوێت بە دیار سەرپێچی و تاوان و

(۱) أخرجه أحمد في «المسند» : (۶۵۷۶)، والدارمي في «سننه» : (۲۷۶۳)، وابن حبان في «صحيحه» : (۱۴۶۷)، وقال الذهبي في «تنقيح التحقيق» (۳۰۰/۱) : «سند جيد»، وقال ابن عبد الهادي أيضًا في «تنقيح التحقيق» (۶۱۴/۲) : «إسناد هذا الحديث جيد» .

گوناھ و شتانیکه وه که خوی کارپر به ره کهت و پایه دار توو پر بکات و نه نجا به
دوای نه وه یشدا بخه ویت و نویژی به یانیشی له ده ست بجیت و بفه وتیت ! باشه
پیگه ی کرده وه چاکه کان و بایه خ پیدانیان له کوئی یه ؟!

که واته کرده وه چاکه کان له یه که ئاستدا نین و به لکو چاک و چاکتریان تیدایه ،
وه له پیش و پیشه نگیانه وه فره زه کانی ئیسلام دیت ، پاشان له دوای فره زه کان
نه گهر و ترا : کام کرده وه یه باشتره ؟

ده وتریت - ههروه کو چۆن (شیخ الإسلام) و جگه له ئه ویش له ئه هلی عیلم
باسیان کردوه - له م بواره دا وه لامیکی وورد نی یه ئیلا مه گهر به پیی حال و
پیگه و نه و کات و ساته وه نه بیت که مروفی تیدایه ، به لام ده کریت له م بابه ته دا
وته یه کی کوکه ره وه بو تریت ئه ویش نه وه یه که بو تریت : باشترین کرده وه له
هه موو کاتی که دا نه وه یه که گونجاوتر بیت له گه ل سوننه تا له و کاته دا ، وه
ئه مه یش قاعیده و بنه مایه کی به نرخه له بابه تی به راود کردنی نیوان کرده وه کان
له چاکیتیدا و ئایا کامیان چاکتره .

چاک و چاکتر و چاکترینی نه هلی ئیمان

له کرده وهی چاکدا

(تفاضل أهل الإيمان في العمل الصالح)

وه ئه گهر کرده وه کان له خوودی خویندا له یه ک ئاستدا نه بن به لکو چاک و چاکترین تیدا بیت ئه و نه هلی ئیمانیش له کرده وه کاندا چاک و چاکترین تیدایه و له یه ک پله و ئاستدا نین به لکو له نیوانیندا جیاوازیه کی گه وره هه یه ، خوی گه وره فه رموویه تی :

﴿ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ يُاذِنُ اللَّهُ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾ جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا ... ﴿٣٣﴾ ﴾ [فصله] .

واته : ئه نجا کتیبی خودامان به میرات دایه ئه و که سانه ی که هلیانمانبژاردوه له عه بده کانمان ، تییاندا هه یه سته می له خوی کردوه و تییاندا هه یه نیوه ندگیره و تییانیشدا هه یه ده ستپیشخه ره به کاره خیره کان به ئیزنی خوا ، ئه وه یش فه زلی گه وره ی خویه ﴿٣٢﴾ چه ندین باخی هه می شه بیان بو

هه یه ده چنه ناویناوه له به هه شتدا* ..

»وه ئه وانهش هه موویان ئامادهن بۆ به پیکه وتن به ره و لای خوا و دلنیا به گه راندنه وه بۆ لای خوا ، به لام جیاوازن له تویشوو کۆکردنه وه و خۆپرکردن به تویشووی قیامهت و هه لێژاردنی ئه و تویشوو و هه روه ها جیاوازیشتن له

* به مه به سستی جوان تیگه یشتن له ئه م ئایه ته پیرۆزه به باشی ده زانم که وا ته فسیره که ی بخه یه روو ، پێشه وا (ابن کثیر) له ته فسیری ئه م ئایه ته دا فه رموویه تی : (ثم قسمهم إلى ثلاثة أقسام فقال : ﴿فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ﴾ وهو: المفرط في فعل بعض الواجبات المُرْتَكِب لبعض المحرمات ، ﴿وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ﴾ [هو المتوسط في العمل] وهو: المؤدي للواجبات التارك للمحرمات وقد يترك بعض المستحبات ويفعل بعض المكروهات ، ﴿وَمِنْهُمْ سَائِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنُ اللَّهِ﴾ وهو: الفاعل للواجبات والمستحبات التارك للمحرمات والمكروهات وبعض المباحات) .

واته : خوای گه وره عه بده کانی کردووه ته سئ به شه وه و فه رموویه تی :

- تیاندنا هه یه سته می له خۆی کردووه : ئه ویش ئه و که سه یه که وا که مه ترخه می کردووه له ئه نجامدانی هه ندیک له فره زه کان و تیوه گلان به هه ندیک له حه رامه کان .

- وه تیاندنا هه یه نیوه ندرگیره له کرده وه دا : ئه ویش ئه و که سه یه که وا فره زه کان به جی دینیت و وازدینیت له حه رامه کان ، وه جاروبار هه ندیک له سوننه ته کانیش وازلیدینیت و هه ندیک له مه کروهه کانیش ئه نجامده دات .

- وه تیانیشتدا هه یه ده سته پێشخه ره به کاره خیره کان به ئیزنی خوا : ئه ویش ئه و که سه یه که وا فره زه کان و سوننه ته کانیش ئه نجامده دات و وازیشدینیت له حه رامه کان و مه کروهه کان و هه ندیک له حه لاله کانیش .

له مه یشه وه روونده بیته وه که ئیمانداران له رووی کرده وه ئه نجامدانه وه له سئ ئاستی

وه رگیڕ

جیاوازدان و هه موویان له یه ک پله دا نین .

خوودی ئه و بهر پیکه وتنه به ره و لای خوا و له خیرایی و له سه رخویییه که شی ، که سی سته مکردو له خوی (الظَّالِمُ لِنَفْسِهِ) : که مته رخه مه له تویشوو کۆکردنه وه و ئه و ندهی لی نابات که بیگه یه نیته مه نزلگا نه له ئه ندازه که ی و نه له سیفیه ت و چۆنیتیه که شی ، به لکو که مته رخه مه له کۆکردنه وه ی ئه و تویشوو وه ی که ده بیت کۆبیکاته وه ، وه له گه ل ئه وه ی شدا شتانیك به تویشوو کۆده کاته وه که هر له رپگا کهیدا ئه زیتی لی ده بینیت و له کاتیکی شدا که ده گاته مه نزلگا که ی ده ره نجامی ئه زیته که ی ده بینیت به پیی ئه وه ی که کۆیکردو وه ته وه له و تویشوو ئه زیت به خش و زهره رگه یه نه ره ، وه که سی نیوه ندگیریش (المُقْتَصِد) : له تویشوو کۆکردنه وه دا خوی کورت هه له یناوه له سه ره ئه وه ی که ده یگه یه نیت به مه نزلگا و له گه ل ئه وه دا بارهکانی بازرگانی به قازانجی تووندوتۆل نه کردو وه بۆ هه لگرتنی زیاتر و ئه و شتانه شی کۆنه کردو وه ته وه که زهره ر و زیانی پی ده گه یه نیت هه ر بۆیه سه لامه ت و براو یه به لام بازرگانی یه به قازانجه کان و که سه به ته زۆر باشه هه مه جو رهکانی لی به ده ست چوه ، وه که سی ده ست پی شخه ریش به کاره خیره کان (السَّابِقُ بِالْخَيْرَاتِ) : بیر و نیازی لای وه ده ست خستنی قازانجه کان و تووندوتۆل کردنی بارهکانی بازرگانیه کانه چونکه ئه و ئه ندازه ی ئه و قازانجه وه ده ست خراوه ده زانیت بۆیه ئه وه به زهره رمه ندی و خه ساره تمه ندی ده بینیت که ئه و شته ی وا له ده ستی دایه هه لی بگریت و بازرگانی پیوه نه کات و قازانجه که ی له پوژیکدا ببینیت که بازرگانه کان خوشحال و خۆزگه خوازن به قازانجهکانی بازرگانیه کانیان ، ئه و که سه وه کو پیاوێک وایه که ده زانیت له پی شیدا شاری ئالوگور و کاروکاسپی هه یه که وا ده توانیت یه ک به ده تاوه کو حه و ته سه د و زیاتریش قازانج وه ده ست بخت وه سه رمایه یه کیشی پییه و

شاره زاییشی ههیه به پِیگای ئه و شاره و شاره زاییشی ههیه به تیجارهت و بازرگانی کردن ، ئه و کهسه ئه گهر بوی بکریت جل و پۆشاکهکانی و هه موو ئه ویش که ههیه تی بفرۆشیت تاوه کو تیجارهت و بازرگانیه کی پی ساز بکات بۆ ئه و شاره ئه و دهیکات ، کهسی دهستپیشخه ریش به کاره خیره کان به ئیزنی خوا به هه مان شیوهی ئه و کهسهیه زهره رمه ندی و خه ساره تمه ندیه کی پوون ده بینیت ئه گهر کاتیکی به سه ردا تیپه ر بییت به بی ئه وهی کاسپی و بازرگانی تیدا کرد بییت بۆ قه بر و قیامهت»^(۱).

وه له م ئایه تانه دا کهسی سته مکردوو له خۆی (الظَّالِمُ لِنَفْسِهِ) پیشخراوه له باسکردندا بۆ ئه وهی بی ئوومید نه بییت ، وه کهسی دهستپیشخه ر به کاره خیره کان (السَّابِقُ بِالْخَيْرَاتِ) یش دواخراوه له باسکردندا بۆ ئه وهی تووشی به خۆسه رسام بوون و له خۆبایی بوون نه بییت و ئه و دهستپیشخه ریه ی به کاره خیره کان چاکه و فه زلیکه که خوا داویتی به سه ریدا ﴿يَا ذِينَ اللَّهِ﴾ به ئیزنی خوا ، وه خوای گه وه ره خۆی چاکه کار و مننه تکاره به سه ر به نده کانیدا ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ، مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ﴾ ﴿٢١﴾ [البُورِ] واته : وه ئه گهر چاکه و په حمه تی خوا نه بوایهت به سه رتانه وه ئه و هه رگیز هه چ که سیکتان پاک نه ده بووه وه به لام خوا خۆی که سانیك پاک ده کاته وه که خۆی ویستی لی هه بییت .

(۱) «طريق الهجرتين» لابن القيم ص : (٤٠٤ - ٤٠٥) .

بوئه نجامدانی کردهوی چاک داوای یارمه تی له خوا بکه

له بهر ئه مه له و شتانه ی که پیویسته له م پیگه یه دا لی تی بگهیت ئه وه یه که : عه بد ناتوانیت هه لبسیت به ئه نجامدانی هه چ شتیک له کرده وه چاکه کان و تاعه ته پاکه کان ئیلا مه گهر خوای گه وره یارمه تی بدات له سه ریان و ئه وه ی بو ئاسان بکات ، پیغه مبه ر (ﷺ) به (مُعَاذ) ی کوپی (جَبَل) ی (ﷺ) فه رموه : «یا مُعَاذُ إِنِّي لِأُحِبُّكَ» واته : ئه ی (مُعَاذ) سویند به خوا من تۆم خوشده ویت ، (مُعَاذ) یش پیی وت : (بَابِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنَا أُحِبُّكَ) واته : باوک و دایکم به قوربانت بیت ئه ی پیغه مبه ری خوا منیش تۆم خوشده ویت ، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی : «أَوْصِيكَ يَا مُعَاذُ لَا تَدْعَنَّ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ أَنْ تَقُولَ: اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ»^(۱) .

واته : ئه ی (مُعَاذ) ئامۆزگاریت ده کم به وه ی وازنه هیئت له وه ی که له پاش هه مو نویتیک بلیت : (اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ / خواجه یارمه تیم بده له سه ر زیکرکردن و شوکرکردن و چاکیتی په رستنت) .

خۆت له و شتانه به دوور بگره که بیزارت ده کن له کردهوی چاک

وه له وه ی که چاک وایه موسلمان له م بابه ته دا - بابه تی کرده وه چاکه کان - له به رچاوی بگریت ئه وه یه که ئه و شتانه له خۆی به دوور بگریت که ده بنه مایه ی

(۱) أخرجه أبو داود : (۱۵۲۲)، وأحمد : (۲۲۱۱۹، ۲۲۱۲۶)، وصححه الألباني في «صحيح سنن أبي داود» : (۱۳۶۲) .

بیزاری و بی تاقهت بوون له کرده وه کردن و پاشان دابران لی ، وه ئه مهش به سهر زوریک له خه لکدا به دیدیت ، له صه حی (موسلم) دا هاتووه پیغه مبهری خوا (ﷺ) پرسیری لی کراوه : (أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟) واته : کام کرده وه یه به لای خواوه خوشه ویست تره ؟ ئه ویش فهرمووی : «أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ»^(۱) واته : ئه وهی که به رده وام ده بیت له سهری ئه گهر چی که میش بیّت .

بۆ نمونه : له هه موو شه ویکدا دوو رکعات نوێژ بکهیت باشره بۆت و گهره تره له وهی که ته نها یه ک شه و یان سی یان چوار یان پینج شه و چه ندین رکعات نوێژ بکهیت و پاشان وازی نییت له ئه م نوێژه زۆره ، وه دایکی ئیمانداران (عائشةؓ) فهرموویه تی : «دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَعِنْدِي امْرَأَةٌ فَقَالَ : مَنْ هَذِهِ ؟ فَقُلْتُ : امْرَأَةٌ لَا تَنَامُ تُصَلِّي ، قَالَ : عَلَيْكُمْ مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ ، فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا ، وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَاوَمَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ»^(۲).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) هاته ژووره بۆ لام و ئافرتیکم لایبو ، فهرمووی : ئه م ئافره ته کی یه ؟ وتم : ئه مه ئافرتیکه شه وان ناخه ویّت و نوێژ ده کات ، فهرمووی : هه نده کرده وه بکه ن که له توانا تاندا هه یه ، سویند به خوا خوا بیزار نابیت له پاداشت دانه وه تان تا وه کو ئیوه بیزار نه بن له په رستنی ، وه خوشه ویست ترین دینداری و کرده وه لای خوا ئه وه یه که خوا وه نه که ی به رده وام ببیت له سهری .

که واته با عه بد هه نده له کرده وه چاکه گان و سوننه ته گان ئه نجامبدات

(۱) أخرجه مسلم : (۷۸۲) من حديث أم المؤمنين عائشة ل .

(۲) أخرجه البخاري : (۴۳)، ومسلم : (۷۸۵) .

ئەوئەندەى كە دەتوانیّت ، بەلام فەرزەكان ئەوا دەبیّت خۆى وابەستە بكات پێیانەووە چونكە لەسەر وازلەپێنانیان سزادەدریّت ، بەلام سوننەتەكان ئەوا با ھەندەیان لى ببات و جى بەجى بكات كە لە توانايدا ھەبیّت بەردەوام ببیّت لەسەریان ئەگەر چى كەمیش بیّت ، چونكە خۆشەویست ترين كەردەووە بە لای خۆى پاك و پایەدارەووە ئەوھى كە لەسەرى بەردەوام ببیت ئەگەر چى كەمیش بیّت .

پیشەوا (النّوي) : لە ھەژماردنى سوودەكانى ئەو فەرموودەىدا فەرموویەتى :
«وفيه الحثُّ على المداومة على العمل، وأنَّ قليله الدائم خَيْرٌ من كثيرٍ ينقطع، وإِنَّمَا كان القليلُ الدائم خيراً من الكثيرِ المنقطع؛ لأنَّ بدوام القليلِ تدومُ الطَّاعَةُ والدِّكْرُ والمراقبَةُ والنَّيَّةُ والإخلاصُ والإقبالُ على الخالقِ . سبحانه وتعالى . بخلاف الكثيرِ المنقطع ، ويُثْمِرُ القليلُ الدائمُ بحيثُ يَزِيدُ على الكثيرِ المنقطع أضعافاً كثيرةً» .

واتە : ئەو فەرموودەى ھاندانى تىدایە لەسەر بەردەوام بوون لەسەر كەردەووە ئەنجامدان ، وە ھەندىكى كەمى بەردەوام لە كەردەووە باشترە لە زۆرىك كە لى دابرییّت ، وە بۆیە كەمى بەردەوام باشترە لە زۆرى لى دابراو چونكە بە بەردەوامى كەمەكە ئەم كارانەش بەردەوام دەبیّت : تاعەتكردن و زیكركردن و ھەست كردن بە چاودىرى خوا و نییەت پاکی و ئیخلاص و پووكردن لە خۆى پاك و پایەدارى بەدیھینەرى بوونەوەر ئەمەیش بە پێچەوانەى زۆرى لى دابراو ، وە ئەو كەمەیش بەردەوامى بەرھەم دینىت بە شیوہىك كە چەندین ھەندە زیاتر بیّت لە زۆرى لى دابراو .

به لّام ئه و (ویردهی) * که پیویسته موسلمان هه موو پوژ و شه ویك پاریزگاری له سه ر بکات له وهی که په یوهندی به نویژه وه هه یه بریتی یه له چل رکعات ، هه روه کو چوَن (ابن القیم :) له باسی ویرده به رده وامه کانن پیغه مبه ر (ﷺ) له نویژدا فه رموویه تی : «جَمُوعُ وَرْدِهِ الرَّائِبِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَرْبَعِينَ رَكْعَةً كَانَ يُحَافِظُ عَلَيْهَا دَائِمًا سَبْعَةَ عَشَرَ فَرْصًا وَعَشْرَ رَكْعَاتٍ أَوْ ثِنْتًا عَشْرَةَ سُنَّةً رَاتِبَةً وَاحِدَى عَشْرَةَ أَوْ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً قِيَامُهُ بِاللَّيْلِ، وَالْجَمُوعُ أَرْبَعُونَ رَكْعَةً... فَيَنْبَغِي لِلْعَبْدِ أَنْ يَؤَاطِبَ عَلَى هَذَا الْوَرْدِ دَائِمًا إِلَى الْمَمَاتِ، فَمَا أَسْرَعَ الْإِجَابَةَ وَأَعْجَلَ فَتَحَ الْبَابِ لِمَنْ يَقْرَعُهُ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ أَرْبَعِينَ مَرَّةً».

واته : کوی ویرده به رده وامه کانن پیغه مبه ر (ﷺ) له شه و پوژیکدا بریتی بووه له چل رکعات که به رده وام پاریزگاری ده کرد له سه ریان : هه قده رکعاتی فه رز و ده یان دوانزه رکعاتی سوننه تی به رده وامی پیش و پاش فه رزه کان و یازده یان سیازده رکعاتی شه ونویژ له شه ودا ، کوی هه موویان ده کاته چل رکعات ... بویه شیاوه بو عه بد که هه میشه به رده وام بیّت له سه ر ئه م ویرده تاوه کو مردن ، چهند وه لّامدانه وهی خیراده بیّت و چهند به په له ئه و ده رگایه ی بو ده کریتته وه بو که سیك که له هه موو شه و پوژیکدا چل جار لی بدات .

هه ر بویه پیویسته که موسلمان سووربیّت له سه ر ئه م چل رکعاته وه کو ویردیکی پوژانه و هیچیان لی که م نه کاته وه ، وه ئه گه ر زیاتریشی کرد ئه و ئه مه چاکه دانه پال چاکه یه .

* (الْوَرْدُ : هُوَ مَا يَجْعَلُ الْإِنْسَانُ وَطِيفَةً لَهُ مِنْ صَلَاةٍ أَوْ قِرَاءَةٍ أَوْ غَيْرِهَا) [حَاشِيَةُ السِّنْدِيّ عَلَى سَنَنِ النَّسَائِيّ] .

واته : ویرده بریتی یه له وهی که مروّف ده یکاته ئه ر که به سه ر خویه وه له نویژ یان قورئان خویندن یان جگه له م دوانه ش - وه کو زیکرکردن - . وه رگنیر

ته مه نی دريژ و کرده وی چاك

وه ئه گهر خوا ته مه نی عه بدیکی فراوان کرد ئه و پئویسته له سه ری ئه وه به بیرى خویدا بهیئیته وه که و باشتیرینی خه لك ئه و که سه یه که ته مه نی دريژ ده بیئت و کرده وه ی چاك و باش ده بیئت ، ئیمامی (الترمذی) و ئیمامی (أحمد) ده گێرپنه وه : پیاویکی ده شته کی وتویه تی : (يا رسول الله مَنْ خَيْرُ النَّاسِ؟) واته : ئه ی پیغه مبه ری خوا کئ باشتیرینی خه لکه ؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی : «مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ»^(۱) واته : ئه و که سه باشتیرینی خه لکه که ته مه نی دريژ ده بیئت و کرده وه ی چاك و باش ده بیئت .

هه روه ها پئویسته له سه ری ئه و فه رمایشته ی پیغه مبه ریش (عليه الصَّلَاةُ وَالسَّلَام) به بیرى خویدا بهیئیته وه که فه رمویه تی : «وَأَمَّا الْأَعْمَالُ بِالْحَوَاتِمِ»، وفي رواية: «وَأَمَّا الْأَعْمَالُ بِحَوَاتِمِهَا»^(۲).

واته : وه به پراستی کرده وه کان به پئى کۆتاییه کانیه تی .

ئه مانه ش ده بنه هۆی ئه وه ی که ئه و که سه هه ول بدات زیاتر تاعه ت بکات و زیاتر هه لبسیت به ئه نجامدانی کرده وه چاکه کان و ته وه به کردن و پووکردن له خوای پاک و پایه دار .

«دخل سليمان بن عبد الملك المسجد فرأى شيخاً كبيراً فدعا به، فقال: يا شيخ!

(۱) أخرجه الترمذی : (۲۳۲۹ ، ۲۳۳۰)، وأحمد : (۱۷۶۸۰ ، ۲۰۴۱۵)، وصححه الترمذی، والألبانی فی «صحيح الجامع» : (۳۲۹۶ ، ۳۲۹۷) .

(۲) أخرجه البخاری : (۴۳)، ومسلم : (۷۸۵) .

أَحْبَبُ الْمَوْتِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: بِمَ؟ قَالَ: ذَهَبَ الشَّبَابُ وَشَرُّهُ وَجَاءَ الْكِبَرُ وَخَيْرُهُ، فَإِذَا قُفْتُ قُلْتُ بِسْمِ اللَّهِ، وَإِذَا قَعَدْتُ قُلْتُ الْحَمْدُ لِلَّهِ فَأَنَا أَحَبُّ أَنْ يَبْقَى لِي هَذَا»^(۱).

واته : (سليمان) ی کورپی (عبد الملك) پویشته ناو مزگه و ته وه و پیاویکی پیری گهره ته مه نی بینی و بانگی کرد و وتی : ئە ی پیاوه به ته مه نه که ئایا مردنت خوشده ویت ؟

ئە ویش وتی : نه خیر .

وتی : به هوی چیه وه ؟

وتی : گه نجی و خراپه کان ی پویشتن و پیری و چاکه کان ی هاتن و ئە گهر هه ستم ده لیم : (بسم الله) و ئە گهر دایشبنیشم ده لیم : (الحمد لله) ، من پیم خوشه ئە مه م بو بمینیتته وه .

وه ئە گهر که سیك زیاده پره وی کردوه دهره ق به خوی به تاوان کردن و که مه ترخه می کردوه له چاکه کردن .. ئە وا با فریای خوی بکه ویت ، ئایا چاوه پری چی ده کات له و زیاده پره وی کردن و که مه ترخمی کردنه ی ؟ ئایا چاوه پری ئە وه ده کات ئە م ژیا نه به جی بیلیت به زیاده پره وی کردن و که مه ترخه می کردن ؟!

قال الفضيل بن عياض لرجل: «كم أتت عليك؟

قال: ستون سنة .

(۱) رواه ابن أبي الدنيا في «العُمر والشَّيب» : (۲۹) .

قال: فَأَنْتَ مِنْذَ سِتِّينَ سَنَةً تَسِيرُ إِلَى رَبِّكَ تُوشِكُ أَنْ تَبْلُغَ .

فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا أَبَا عَلِيٍّ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ .

قال له الفضيل: تعلم ما تقول؟

قال الرجل: قُلْتُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ .

قال الفضيل: تعلم ما تفسره؟

قال الرجل: فبِسْرِهِ لَنَا يَا أَبَا عَلِيٍّ .

قال: قولك: إِنَّا لِلَّهِ، تقول: أنا لله عبدٌ، وأنا إلى الله راجعٌ ، فَمَنْ عَلِمَ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ رَاجِعٌ ، فَلْيَعْلَمْ بِأَنَّهُ مَوْقُوفٌ ، وَمَنْ عَلِمَ بِأَنَّهُ مَوْقُوفٌ ، فَلْيَعْلَمْ بِأَنَّهُ مَسْئُولٌ ، وَمَنْ عَلِمَ أَنَّهُ مَسْئُولٌ ، فَلْيَعِدَّ لِلسُّؤَالِ جَوَابًا .

فَقَالَ الرَّجُلُ: فَمَا الْحِيلَةُ؟

قال: يسيرةٌ .

قال: ما هي؟

قال: تُحَسِّنُ فِيمَا بَقِيَ يُغْفَرُ لَكَ مَا مَضَى وَمَا بَقِيَ؛ فَإِنَّكَ إِنْ أَسَأْتَ فِيمَا بَقِيَ أَخَذْتَ بِمَا مَضَى وَمَا بَقِيَ»^(١).

واته : "ئيمامي (الفضيل بن عياض) به پياويکي فهرموو : چه ند سال ته مه نت

کردوه ؟

(١) أخرجه أبو نعيم في «الحلية» : (١١٣/٨) .

وتی : شهست سال .

فهرمووی : که واته تو ماوهی شهست ساله به ره ولای خوی پهره ردگارت
دهرپویت و نزیک بووه ته وه بگهیت .

پیاوه که وتی : ئهی باوکی عهلی (إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) واته : ئیمه هی
خواین و هر بو لای ئه ویش ده گهرپینه وه .

ئیمامی (الْفُضَيْلُ) پیی فهرموو : ئایا ده زانیت چی ده لئیت ؟

پیاوه که وتی : وتم : (إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) .

ئیمامی (الْفُضَيْلُ) فهرمووی : ئایا ده زانیت ته فسیر و واتای ئه و ته یه بریتی یه
له چی ؟

پیاوه که وتی : ئهی باوکی عهلی بومی ته فسیر و واتا بکه .

فهرمووی : وته کهت (إِنَّا لِلّٰهِ ...) واتا : ده لئیت : من عهبدی خوام و بو لای
خوایش ده گهرپیمه وه ، وه هرکه سییکیش زانی ئه و عهبدی خواجه و بو لای خوایش
ده گهرپیمه وه ئه و با بزانیته که له قیامه تدا راده وه ستینریت ، وه هرکه سییکیش
زانی له قیامه تدا راده وه ستینریت ئه و با بزانیته که لی پرسینه وه لی ده کریته ،
وه هرکه سییکیش زانی لی پرسینه وه لی ده کریته ئه و با بو پرسیاره کان
وه لام ئاماده بکات .

پیاوه که وتی : جا چاره چی یه ؟

فهرمووی : ئاسانه .

وتی : کامه یه ؟

فهرمووی : ئه وه ندهی که له ته مه نت ماوه چاکه بکه ئه وا خوا له گونا هه کانی پیشتر و ئه وه ش که دیت خۆشده بیت ، چونکه به راستی ئه گهر ئه وه ندهی که له ته مه نت ماوه خراپه بکهیت ئه وا لی پرسینه وه ت لی ده کریت و سزا ده دریت له سه ر ئه وه ی که رابردوو و ئه وه یش که ماوه " .

وه ئه مه یش واتای ئه و فه رمایشته ی پیغه مبه ر (ﷺ) پوون ده کاته وه که فهرموویه تی : «وَأَمَّا الْأَعْمَالُ بِالخَوَاتِمِ»^(۱).

واته : وه به راستی کرده وه کان به پیی کۆتاییه کانیه تی .

بترسه له وه ی کرده وه چاکه کانت لی قه بول نه کریت

ئه نجا ئه گهر مروف خا بۆی ئاسان کرد و موه فه ق بوو بۆ ئه نجامدانی شتیک له کرده وه کان که م بیت یان زۆر ئه وا پیویسته له سه ری له خۆی بایی نه بیت و هه لئه خه له تیت به کرده وه کانی ته نانه ت ئه گهر چی زۆریش بن ، وه با مروف حا لی ئه و ئیماندارانه به بیرى خۆی به ینیته وه که خا ی پاک و پایه دار له سو ره تی (المؤمنون) دا با سی کردوون و فهرموویه تی : ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءَ تَوْأَمٍ بِحَبْلٍ وَإِنَّمَا إِلَهُ الْبَنَاتِ إِلَهُ الْبَنَاتِ﴾ [المؤمنون] واته : وه ئه وانیه که له خویان ده به خشن له وه ی که به خشیویانه (یان کرده وه یان کردوو له و کرداره چاکانه ی که کردوویانه) و

(۱) أخرجه البخاري (۶۴۹۳، ۶۶۰۷) من حديث سهل بن سعد الساعدي ت .

دلّه کانیان ده ترسیّت له وهی که لییان وهرنه گیریت چونکه ده زانن که به راستی بۆ لای خوای پهروه ردگاریان ده گه پینه وه .

دایکی ئیمانداران (عائشة عليها السلام) پرسیاری واتای ئه م ئایه ته ی کردوه له پیغه مبه ر (عليها السلام) و فه رموویه تی : وتم : ئه ی پیغه مبه ری خوا ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءًا تَوْأًا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾ ئایا ئه مه ئه و پیاوه یه که زینا و دزی ده کات و عاره ق ده خواته وه ؟

فه رمووی : «لَا يَا بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ، أَوْ لَا يَا بِنْتَ الصِّدِّيقِ، وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ يَصُومُ وَيُصَلِّي وَيَتَصَدَّقُ وَهُوَ يَخَافُ أَنْ لَا يُقْبَلَ مِنْهُ»^(۱).

واته : نه خیر ئه ی کچی ئه بو به کر (یان نه خیر ئه ی کچی پیاوه راستگوکه) ئه وه ئه و پیاوه یه که پۆژووده گریت و نویت ده کات و خیر و سه ده قه یش ده کات له هه مان کاتیشدا ده ترسیّت که وای قه بول نه کریت .

وه له بهر ئه مه له فه رمووده ی سه حیحا هاتوه پیغه مبه رمان (عليها السلام) فه رموویه تی : «لَنْ يُدْخَلَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ» قالوا: ولا أنت يا رسول الله ؟ قال: «وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ»^(۲).

واته : هه یه که یه ئیوه کرده وه کاننایا ته به هه شته وه ، وتیان : ته نانه تۆیش ئه ی پیغه مبه ری خوا ؟

(۱) أخرجه أحمد : (۲۵۷۰۵)، والترمذي : (۳۱۷۵)، وابن ماجه : (۴۱۹۸)، وصححه الألباني في «الصَّحِيحة» : (۱۶۲) .

(۲) أخرجه البخاري : (۵۶۷۳)، ومسلم : (۲۸۱۶) من حديث أبي هريرة ت .

فه رموی : به لئ ته نانه ت منیش مه گهر خوا به فه زل و چاکه و په حمه تیک له خوویه نه بیئت بمخاته به هه شته وه .

بویه پیویسته له سهر عهبد کهوا له خووی بایی نه بیئت و هه لئه خه له تیئت به لکو ده بیئت سوورییئت له سهر زۆرتتر ئه نجامدانی کرده وه چاکه کان و داوا له خوای کارپه ره کهت و پایه دار بکات که لئی قه بول بکات و لئی پازی بیئت و موه فقهی بکات .

ته مه نی دووه می خووت لئ شاراهه نه بیئت

ئه نجا له م بابه ته دا - بابه تی کرده وه چاکه کان - نابییئت ته مه نی دووه می عهبد له پاش مردنی نادیار و شاراهه بیئت له ئیماندارای زۆر ژیره وه ، وه ئه مهیش لایه نیکه له کرده وه کان کهوا کهس بیرى بۆ لای ناروات ئیلا مه گهر کهسانی موه فقه نه بیئت له عهبده کانی خوا که یه کیک له ئه وان له بابه تی کرده وه کاندای ته مه نیکی تری هیه له پاش مردن ئه ویش ته مه نی دووه مه ، وه سه بارهت به مهیش پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی : «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ»^(۱).

واته : ئه گهر مرووف مرد ئه وا کرده وه کانی ده بریته وه ته نها له سئ شتدا نه بیئت : ئیلا له به خشینیکی نه براوه یان زانستی که سوودی لئ ببینریت یان مندالیکی صالح دوعای بۆ بکات .

وه له فه رموده که ی تردا پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی : «سَعِيَ يَجْرِي لِلْعَبْدِ

(۱) أخرجه مسلم : (۱۶۳۱) من حديث أبي هريرة ت .

أَجْرُهُنَّ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ وَهُوَ فِي قَبْرِه: مَنْ عَلَّمَ عِلْمًا، أَوْ كَرَى نَهْرًا، أَوْ حَفَرَ بَيْتًا، أَوْ غَرَسَ نَخْلًا، أَوْ بَنَى مَسْجِدًا، أَوْ وَرَثَ مُصْحَفًا، أَوْ تَرَكَ وَلَدًا يَسْتَغْفِرُ لَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ»^(۲).

واته : حەوت کردەو هه یه پاداشته کانیان نه بپاوهن و ده گەن به عەبد له دواى مردنى له گۆره کهیدا : که سیک زانستیکی فیڕ کردبیت یان رووباریکی به پڕ کردبیت یان بیریکی که ندبیت یان دارخورمایه کی چاندبیت یان مزگه وتیکی دروست کردبیت یان موصحه فیکی به میرات به جی هیشتبیت یان مندالیکی به جی هیشتبیت که له دواى مردنى داواى لیخۆشبوونى بۆ بکات .

وه به راستی جی سهرسوڕمانه کهوا کهسانیک هەن مردوون و له ناو قەبره کانیانن که چی هه موو پۆژ و شهوێک ئه جریان پێ ده گات و پاداشتیان بۆ چه ندین هه نده ده بیت ! وه کهسانیکیش هەن به سهر زه ویدا پێده کهن و چه ندین شهو و پۆژ و مانگیان به سهردا تێده په پێت که چی هیچ ئه جر و پاداشتیکی وه ده ست ناخه ن به لکو گونا ه و تاوان وه ده ست ده خه ن - په نا به خوا - ، ئه ی پاکى و بێ گهردى بۆ خوا له ئه م جیاوازی و له یه ک جیا بوونه ! کوا په ند وه رگرتن ؟! وه کوا بیر کردنه وه ؟!

ئهو شوین و کاتانه ی که مروؤف تییاندا په شیمان ده بیته وه

وه ئه مه یش پێگه یه که پیویسته له سهر مروؤف کهوا تیبکۆشیت له به رامبه ر

(۲) أخرجه البزار في «مسنده» : (۷۲۸۹)، وأبو نعيم في «الحلية» : (۳۴۳/۲) من حديث أنس بن مالك ت، وحسنه الألباني في «صحيح الجامع» : (۳۶۰۲) .

نهفسی خوی لهسه ر شاره زابوون تییدا و پاشان تییکۆشیته له بهرامبه ر نهفسی خوی لهسه ر کرده وه کردن بۆ ئه وهی پۆژیکی به سه ردا نه یه ت په شیمان ببیته وه تییدا و په شیمان بوونه وهیشی سوودی بۆی نه بیته ، وه هه رکه سیك که مته ر خه می بکات یان کات به فیرویدات ئه و له چه ندین شوین و پیگه دا په شیمان ده بیته وه په شیمان بوونه وه یه کی زۆر تووند و په شیمان بوونه وهیشی له و پیگه یانه دا سوودی بۆی نابیته ، هه ر له به ر ئه مه چه ندین ئایه ت له قورئانی پیروژدا هاتووه ئاماژه ی تییدا یه بۆ په شیمان بوونه وه ی گه و ره له سه ر که مته ر خه می کردن له ئاست ئیمان هینان و ئه نجامدانی کرده وه ی چاکه دا .

ئه مه چ له کاتی مردندا هه ر وه کو چۆن خوی پاک و پایه دار فه رموویه تی : ﴿ حَقَّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ۝ ٩٩ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝ ١٠٠ ﴾ [الْمُؤْتَفِكُونَ] .

واته : هه تا ئه و کاته ی که مردن دیت به سه ر یه کیکیاندا و ده لیته ئه ی په ره ر دگار بمره پینه وه بۆ ژیا نی دنیا ٩٩ به لکو کرده وه ی چاکه بکه م له وه ی که وازم لی هینا بو ، نه خیر ئه وه وته یه که ئه و بۆ خوی ده لیته و له پاشیان ژیا نی نیوان دنیا و قیامه ت هه یه تا وه کو ئه و پۆژه ی که زیندوو ده کرینه وه .

یان له پۆژی ده رچوون له ناو گو په کان و بلا وه کردن به ساحه ی مه حشه ردا په شیمان ده بیته وه : ﴿ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَیْ أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعَوَتَكَ وَنَسِجَ الرُّسُلِ ۖ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلُ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ ۚ ﴾ [الْأَنْعَامِ] .

واته : وه خه لکی ئاگادار بکه ره وه و بیانترسینه به پوژیک که سزایان به سهردا دیت و ئه وانه ی که زولم و سته میان کردووه ده لئین : پهروهردگارمان دوامان بخه بۆ ماوه یه کی که می نزیک له مردن ئه و کاته وه لآمی بانگه وازه که ت ده دهینه وه و شوینی پیغه مبه ران ده که وین ، پییان ده وتریت : باشه مه گهر پیشت له دنیا دا ئیوه سوپندتان نه خوارد که وا له دنیا دا له ناوناچن و نامرن و ناگه پینه وه بۆ ژیا نی دوا پوژ .

وه یان له کاتی رووبه روو بوونه وه ی خوی گه وه ی پاک و پایه داردا په شیمان ده بیته وه : ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾ [التَّحْكُمَاتِ] .

واته : وه ئه گهر ببینیت تاوانباران چۆن لای پهروهردگاریان له په شیمانی و شهرمه زاریدا سهریان شوپ کردووه و ده لئین : پهروهردگارمان ئه وه له پاش مردن راستیه کانمان بینی و بیست بۆیه بمانگه پینه وه بۆ ژیا نی دنیا به لکو کرده وه ی چاکه بکه ین چونکه ئیستا ئیمه دلنیا ین له وه ی که به لینی تو حه ق و راسته .

وه یان په شیمان ده بیته وه په شیمان بوونه وه یه کی گه وه له کاتی که ده خریته ناو ئاگه وه ، خوی گه وه سه باره ت به بی باوه په کان فه رموویه تی : ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوْتُهَا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ﴾ (٣٦) وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلْ أُولَٰئِكَ نُعَمِّرُكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ فَذُوقُوا

فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٣٧﴾ ﴿فُطْرًا﴾ .

واته : وه ئهوانه ی که کافر و بی‌باوه پرن ئاگری دۆزه‌خیان بۆ هه‌یه و بپیری مردنیا به‌سه‌ردا نادریت تاوه‌کو ئیسراحت بکه‌ن و له سزای جه‌ه‌نمشیان له‌سه‌ر که‌مناکریت‌ه وه ، ئیمه ئا به‌و شیوازه پادا‌شتی هه‌موو کافر و بی‌باوه‌پرێک ده‌ده‌ینه‌وه ﴿٣٦﴾ وه ئه‌وان له ناو دۆزه‌خدا هاواره‌که‌ن و ده‌لێن : په‌روه‌ردگارمان له ناو ئاگری دۆزه‌خ ده‌رمان بکه‌ره ده‌ره‌وه و به‌مانگه‌پێنه‌وه بۆ دونه‌یا بۆ ئه‌وه‌ی کرده‌وه‌ی چاک بکه‌ین جگه له‌وه‌ی که جاران ده‌مانکردن له کوفر و شیرک و تاوان و خراپه‌کاری ، پێیان ده‌وتریت : باشه مه‌گه‌ر له دونه‌یا ته‌مه‌نمان پێ‌نه‌دان ئه‌وه‌نده‌ی که بیری تیدا بکریت‌ه‌وه بۆ که‌سانیک که بیربکه‌نه‌وه و پێغه‌مبه‌ریش‌تان بۆ هات ، سزای دۆزه‌خ بجپژن و لی‌رده‌دا که‌سانی موشریک و سته‌مکار که‌س نی‌یه پش‌تیوانیان بکات و تکاوپرجایان بۆ بکات .

ئه‌مانه چه‌ند پێگه‌یه‌کن که ئه‌م په‌شیمانیه تێیاندا رووده‌دات به‌لام به‌ بی ئه‌وه‌ی سوودی هه‌بی‌ت ، له‌به‌ر ئه‌مه که‌سی عاقل و ژیر په‌ند وه‌رده‌گریت هه‌نده‌ی که له ناو مائی کرده‌وه‌دایه ، وه حالێ خۆی و کرده‌وه‌کانی چاک ده‌کات و لی‌پرسینه‌وه له‌گه‌ڵ نه‌فسی خۆیدا ده‌کات پێش ئه‌وه‌ی که خوای پاک و پایه‌دار لی‌پرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ڵدا بکات ، وه له‌فه‌رمووده قودسیه‌که‌دا هاتووه خوای گه‌وره‌فه‌رموویه‌تی : «يَا عِبَادِي، إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُخْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ بِإِيَّاهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ»^(١).

(١) أخرجه مسلم (٢٥٧٧) من حديث أبي ذر الغفاري ت .

واته : ئه ی بهنده کانم ئه وه ته نها کرده وه کان ی خۆتانه من ده یانژمیرم و
تۆمار ی ده که م بۆتان ئه نجا پاداشتتان ده ده مه وه له سه ری ، جا هه رکه سی ک خیر
و چاکه ی بی نی ئه وا با سو پاس و ستایشی خوا بکات ، وه هه رکه سی کیش جگه
له وه ی بی نی ئه وا با گله یی له که س نه کات ته نها له خۆی نه بیّت .

یه کی ک له سه له ف ویستویه تی ئامۆژگاری پیاوی ک بکات و له گه لّ خۆیدا
بردوویه تی بۆ گۆرستان ، وه کاتی ک که لای قه بره کان ده وه ستیّت پی ی ده لیّت :
«لو کنت مکان هؤلاء ماذا تتمنى؟ قال: أتمنى أن يُعیدني الله للحياة الدنيا لأعمل صالحاً
غیر الذي أعمله ، فقال له: أنت الآن فيما تتمناه» .

واته : ئه گه ر تۆ له شوین و جیگای ئه و مردووانه دا ببوایه یه ئه و کاته
ئاواته خوازی چی ده بوویت ؟

وتی : ئاواته خوازی ئه وه ده بووم که خوا بمگه پینیه ته وه بۆ ژیا نی دنیا بۆ
ئه وه ی کرده وه ی چاک بکه م جگه له وه ی که ده مکرد ، فه رموی : ئیستا تۆ له ناو
ئه وه دایه که ئاواته خوازی ت بۆی .

واته ئیستا تۆ له ناو مالی کرده وه دایه ، وه که سی عاقل و ژیریش
لیپرسینه وه له گه لّ نه فسی خۆیدا ده کات پیش ئه وه ی که خوا ی گه وره
لیپرسینه وه ی له گه لّ دا بکات ، وه کرده وه کان ی خۆی ده کی شیت پیش ئه وه ی که
بۆی بکی شریّت له پۆژی گه یشتن به خوا ی پاک و پایه دار .

وه با عه بد و بهنده ی خوا وریابیّت و بترسیّت له تاوان و گونا هه کان ، چونکه
به راستی «تاوان و گونا هه کان به شی عه بد له ئه م بازرگانی یه به قازانجه له بی ری
ده باته وه و سه رقالی ده کات به بازرگانی زه ره مره نده وه و ئه وه ی به سه سزا و

تۆلّی بیّت»^(۱) ، داوای سهلامه تی و بیوهیی له خوا ده کهین .

وه له کۆتاییدا ده لّیم : ئه مه چهند ئاماژه یه کی که م بوو سه بارهت به ئه م بابته ، که بابته یکی فراوان و گه وره یه ، وه داوا له خوای گه وره له پایه داریییدا ده که م به خاتری ناوه جوانهکانی و سیفهته بهرزهکانی که وا هه موومان موهفه ق بکات بۆ ئه وهی که خوۆشی دهوێت و پێی پازیی به له وته پاستهکان و کرداره چاکهکان ، وه بمانپازینیتته وه به جوانی ئیمان ، وه بمانکاته کهسانێکی هیدایهتدهری و هیدایهتدراو نه ک کهسانێکی گومرا و گومراکه ر .

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّم عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُولِهِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

(۱) «الجواب الكافي» لابن القيم ص : (۲۴۸) .

سو پاس بۆ خوای گه وره ته واو بووم له وه رگی پانی

ئه م کتیبه زۆر به سوود و گرنگه

له پۆژی یه ک شه ممه / کاتژمێر : (٠٠ : ١) ی پاش نیوه پۆ

(١٢ / شه وال / ١٤٣٧) به رامبه ره به (١٧ / ٧ / ٢٠١٦)

کوردستان / که لار / مزگه وتی شیخ إبراهیم

محمد عبد الرحمن لطیف

الشيخ عبد الرزاق البدر في سطور

* هو العالم الربّاني ، العابد الصالح ، الشيخ عبد الرزاق بن عبد المحسن العبّاد البدر ، ابن العلامة مُحَدِّث المدينة النبوية الشيخ عبد المحسن العبّاد البدر حفظهما الله .

* ولد الشيخ عبد الرزاق في مدينة الزلفي بتاريخ : (٢٢ / ١١ / ١٣٨٢) هـ .

* الشيخ عبد الرزاق البدر عالمٌ ربانيٌّ عاملٌ بعلمه ومُعَلِّمٌ لغيره ، وداعٍ إلى الله على بصيرة ، وله حظ وافر من وصف "الربّاني" المذكور في قوله تعالى : ﴿ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّكُمْ نِعْمَ كُفُرًا تَعْلَمُونَ الْكِتَابَ وَمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴾ [آل عمران] .

* تَخَرَّجَ الشيخ عبد الرزاق البدر على أيدي كوكبة من كبار علماء الأُمَّة ، فمن المشايخ الذين درس عندهم : الشيخ ابن باز والشيخ ابن العثيمين والشيخ عبد الله الغنيمان رحمهم الله ، والشيخ علي ناصر فقيهي وكذلك والده الشيخ عبد المحسن العبّاد البدر حفظهما الله ، وغيرهم من العلماء .

* وللشيخ عبد الرزاق البدر جهودٌ مشكورة في الدعوة إلى الله تعالى والتدريس ، حيث نذر نفسه للتدريس في الدورات الشرعية والحلقات العلمية في المساجد وخصوصاً في مساجد المدينة النبوية وبالأخص في المسجد النبوي على صاحبه أفضل الصلاة والسلام ، حيث يُدَرِّس على مدار السنة ، وله درس يومي بعد صلاة الفجر في المسجد النبوي .

* ثناء العلماء عليه :

قال سماحة الشيخ عبد العزيز ابن باز رحمه الله في تقديمه لكتاب الشيخ عبد الرزاق "فقه الأدعية والأذكار" : (من عبد العزيز بن عبد الله بن باز إلى حضرة الابن الكريم صاحب الفضيلة الشيخ عبد الرزاق بن عبد المحسن بن حمد العباد البدر وفقه الله لكل خير وزاده من العلم والإيمان آمين .

سلامٌ عليكم ورحمة الله وبركاته ، أمّا بعد : فقد وصلني كتابكم الكريم وصلكم الله بحبل الهدى والتوفيق وما أشرتم إليه حول ما وفقكم الله له من القيام ببرنامج نافع للمسلمين وهو "فقه الأدعية والأذكار" .. وقد اطلعت على جملةٍ من ذلك فسررتُ بها كثيراً لَمَّا تضمنته من شرح الأدعية والأذكار وبيان فوائدها ومعانيها وما ورد فيها من الآيات والأحاديث ... والذي أوصيكم به : هو طبع ما تَمَّ من ذلك ونشره بين الناس ليَعْمَ النفع به ومواصلة الجهود والعمل في هذا البرنامج المفيد النافع للمسلمين ..) .

وقال فضيلة الشيخ زيد بن هادي المدخلي رحمه الله في تقديمه لكتاب الشيخ عبد الرزاق "شرح المنظومة الميمية" : (فعلى الابن الصالح الشيخ عبد الرزاق بن عبد المحسن البدر : السلام عليكم ورحمة الله وبركاته ، وأفيدكم بوصول خطابكم الموجّه إليّ والذي يحمل في حروفه وجملة التحية الطيبة والدعاء الشرعي المبارك الدال على محبتكم الإيمانية الصادقة وخلقكم الكريم ، فأسأل الله أن يبارك لكم في العلم والعمل والأهل والمال والولد في المحيا والممات ...) .

وقال فضيلة الشيخ عبيد الجابري حفظه الله : (... وهناك علماء كبار معروفون ...
فمن العلماء المعروفين المشهود لهم بسلامة المنهج وصحة المعتقد : فضيلة الأخ
 الشيخ الدكتور ربيع بن هادي المدخلي ، وفضيلة الأخ الدكتور الشيخ صالح بن سعد
 السحيمي ، وفضيلة الأخ الدكتور الشيخ عبدالرزاق بن عبدالمحسن البدر ، وفضيلة
 والده شيخنا الشيخ عبدالمحسن بن حمد العباد وغيرهم لله الحمد كثر يضيق المقام
 بذكرهم لأني أريد أن أختصر اختصاراً) .

* وللشيخ عبد الرزاق البدر حفظه الله قَلَمٌ سَيَّالٌ في التأليف وجهودٌ مشكورة في شرح
 وتدريس عشرات الكتب في العقيدة السلفية والأحاديث النبوية والمجالات التربوية على
 هدي السلف الصالح ونَهج الأئمة .

* وللوقوف على كتب ودروس وجهود الشيخ عبد الرزاق البدر راجع موقعه الرسمي على
 الأنترنت فسترى ما يسرُّ قلوب الناظرين والسامعين ، أسأَلُ الله تعالى أن يُبارك في عُمُرِهِ
 وجهوده وأن يُمتعه بالصحة والقوة والنشاط ويزيد به وبعلمه وجهوده النفع والفائدة .